

לפני הרה"ק הרב בעל ה'תניא' זי"ע בנישואי אחד מצאצאיו, בין השאר אמר לפניו, שאין חילוק גדול בינו לבין הרבי, שהרי מה שהוא יודע - יודע גם הרבי, ומה שהרבי אינו יודע - אף הוא אינו יודע, והחילוק הוא רק מה שהרבי יודע והוא לא יודע - והלא חלק זה כלפי מה שהרבי אינו יודע - הרי הוא כאין ואפס ממש, וא"כ אין חילוק גדול ביניהם, והפליא הרב את דבריו, כי כנים הם, דאכן גם התלמיד חכם הגדול ביותר היודע רזי תורה לא השיג כאין ואפס ממה שיש בתורה, ולכן החלק שהוא יודע מתבטל ואינו חשוב לעומת הנסתר שהוא רב יותר עשרות רבבות מונים מן הגלוי לפניו.

בראשית ברא אלקים (א, א)

כיסוי הראש מסוגל ליר"ש

קצ"ד צירופים מביא הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספרו 'אגרא דכלה' בתיבת "בראשית", וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, ובפירושו

המ"ט כתב שאותיות "בראשית" ר"ת **י'רא ש'מים א'ל ת'לך ב'גילוי ר'אש**, כי אסרו רבנן לילך בגילוי ראש, משום שעל ידי הסרת הכיסוי מבטל מעליו מורא שמים, וכמאמרם (שבת קנו): "כסי רישך כי היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא", פירוש תכסה ראשך כדי שיהיה לך יראת שמים [ועי"ש במהרש"א, שעל ידי שמכסה ראשו בכיסוי גדול זוכה להרבה יראת שמים]. **ומכל מקום אין זה כי אם סגולה בעלמא**, אבל האמת שעל יראת שמים צריך להתייגע טובא, וזה כל האדם להשריש בלבו יראה ופחד מהקב"ה, וגדר "יראת שמים" הוא כמו שכתב המחבר בשו"ע (סימן א ס"א) "שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא זיבורו

בנישואי חתנו האדמו"ר שליט"א שלח לי האדמו"ר הזמנה וביקש ממני שאשתתף בשמחה שהתקיימה בבני-ברק, בימים ההם התגוררתי בתל-אביב, והיתה הנסיעה כרוכה בטירחא גדולה לנסוע מהתם להכא, וחשבתי לעצמי שבודאי ישתתפו כל גדולי הדור בחתונה זו, וביניהם גם ה'בית ישראל' וה'לב שמחה' [כי האדמו"ר מסטריקוב היה נכד ה'חידושי הרי"ם' זצ"ל, והיה קרוב אליהם מאד], ולכן בודאי אין לו צורך שאבוא גם אנכי, ואכן לא נסעתי לחתונה, אך לאחר תקופה פגשתי אותו והיתה לו תרעומת עלי שלא באתי, אך מיד אמר לי, שהוא לא ינקום בי, רק יבוא להשתתף בשמחות שאעשה... ואכן היה משתתף ובה בשמחות שלי, וכאשר עשיתי 'אויפריף' הגיע במיוחד במוצ"ש כדי להשתתף בשמחת.

פעם הייתי ב'שמחה' עם האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל ונכח שם גם הגאון רבי דוב לנדא שליט"א מראשי ישיבת סלבודקה [קרובים הם, ושניהם מבני משפחת לנדא], והלה לא אכל מפני שיש לו חומרות שונות בתרומות ומעשרות וכיו"ב, ולכן העיר לו האדמו"ר מסטריקוב ושאלו "פארוואס עסט די נישט?", אך הוא קיבל את המוסר ולא ענה כלום.

והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך, כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו.

שמעתי מפ"ק של ה'פני מנחם' זצ"ל על אביו ה'אמרי אמת' זצ"ל, שהוא היה רבי עשרים וארבע שעות, כלומר שאף בהיותו לבדו בחדר באין רואים היה מתנהג כדרך שהתנהג בחוץ, ותמיד ישב בכובד ראש כיושב לפני המלך.

בכל 'שבת מברכין' מבקשים בברכת החודש "חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא", והדר מבקשים שוב "חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים", ומקשים העולם, מדוע כופלים לבקש פעמיים על יראת שמים, ואמר הגה"ח רבי גדליה הערץ זצ"ל, דשונה היא היר"ש שמשיגים על ידי אהבת התורה הקדושה, ולכן אחרי שמבקשים על "אהבת תורה" מבקשים שוב על "יראת שמים".

סיפר הגה"ח רבי ברוך ראשגולד שליט"א מו"ץ בב"ב [מתלמידי הרב זצ"ל], שבצעירותו ישב פעם בסעודת מרעים ביום הפורים בביתו של הגה"ח רבי אליהו פיישר שליט"א ברחוב שפת אמת בב"ב, בין השאר סיפר הגה"א פיישר מה ששמע מהחסיד רבי הענין סטריקובסקי ז"ל [המכונה בפי חסידים "הענין בני ברק/ער", מפני שבצעירותו היה דר בעיר ב"ב, אך בימים ההם כבר השתקע בירושלים עיה"ק ת"ו. וכיון שלא זכה להשאיר אחריו פרי בטן על כן יהיו דברים אלו לעילוי נשמתו] שהגאון בעל ה'חזון איש' זצ"ל אמר לו, שהגה"א מוילנא זצ"ל נגלה אליו ואמר לו שחזר בו ממה

שכתב בביאוריו (או"ח סימן ח סק"ו) שאין חיוב מדינא לכסות את הראש, ויהי כשמוע כן רבי ברוך השתומם ממעשה נפלא זה, ובהזדמנות הקרובה ששהה בירושלים ניגש אל החסיד וביקש ממנו לשמוע מ'כלי ראשון' גופא דעובדא היכי הוה, ואכן נענה לו החסיד והתחיל לספר דברים כהווייתן.

בביאור הגה"א האריך מאד [שלא כדרכו] לבאר בראיות שונות לדחות שיטת הסוברים שצריך מדינא לכסות הראש [כמו שנפסק בשו"ע (סימן ב סעיף ו) "לא ילך ארבע אמות בגילוי הראש"], וכיון שידע חסיד זה שהחזו"א אינו סובר כן, ולדידה יש חיוב מעיקר הדין לכסות את הראש (עי' בפסקי תשובות' סימן ב הערה 58 מה שהביא בשמו), על כן אזר אומץ ונכנס אל החזו"א ושאלו על הדבר הזה, איך יתכן שהוא סובר דצריך לכסות את הראש כאשר הגה"א כתב להדיא שאין חיוב בדבר מצד הדין, השיב לו החזו"א ואמר "הגה"א היה אצלי, אינני זוכר אם בהקיץ או בחלום, ואמר לי, שחוזר בו ממה שפסק בענין זה", ויהי כשמוע החסיד את תשובתו התחיל לצבט את זרועו כדי לבדוק אם הוא עומד על רגליו בהקיץ או בחלום, אך אז ראה שאינו חולם כלל, והחזו"א גילה לו רז זה [והוסיף ר"ב ראשגולד ולמד מזה, שהגה"א היה רגיל להתגלות אצל החזו"א, דאי אמרת שלא זכה לגילוי זה כי אם פעם אחת בלבד, איך לא זכר אם זה בהקיץ או בחלום, והלא מילתא דתמייה מידכר דכיר, אין זה אלא דהוה בדידה מילתא דשכיחא, ועל כן שכח פרט זה].

והוסיף החסיד וסיפר, שבהזדמנות נכנס אל ה'בית ישראל' זצ"ל וסיפר לו מעשה זה שהיה עמו אצל החזו"א, מיד הוציא ה'בית ישראל' את השו"ע ולמשך דקות ארוכות עיין בדברי הגה"א מתחלתו לסופו, ואז

אחר ע"ד רחוק רצה ליישב, דמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פיק יד) דענין הכיסוי באשה הוא מזכרת עון, ועל כן לא תיקנו יותר מזה, דהבו דלא לוסף עלה, אמנם העיר על נוסח הברכה "עוטר ישראל בתפארה", וכתבו הפוסקים (עי' ב'פרי חדש' סימן מו סק"א) שנתקנה מחמת חוב כסוי ראש, ואיך א"כ בתולות מברכות ברכה זו, וצ"ל שהנוסח לברך "עוטר ישראל בתפארה", וקאי על כלל ישראל.

עין פרי עישה פרי למינו (א, יא)

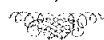
אין שום כח שיכול להזיק

במדרש (בר"ר פרשה ה, י) "כיון שנברא הברזל התחילו האילנות מרתתים [שהברזל יחתוך ויבקע אותם], אמר להן, מה לכם מרתתין, עץ מכם אל יכנס בי ואין אחד מכם ניוזק", כי צריך חתיכת עץ שישמש כיד להחזיק בו הגרזן, ובלעדיו לא יוכלו לבקוע העצים, ודבריהם צריכים הבנה, דלכאורה קיבלו תנחומין של הבל, שהרי סוף סוף יטלו מהם חתיכת עץ ויקבעו בתוך הגרזן ואז יקצרו את ימיהם, ומדוע נרגעו כששמעו שאין הגרזן יכול לבקוע אותם בלעדיהם. **וב'פני מנחם'** (עמוד כג) תירץ שיש כאן לימוד מוסר השכל גדול, "שבאמת השי"ת נותן לאדם הגנה מפני כל המזיקין שבעולם, וכמו שאומרים בהושענות 'כהושעת אדם יציר כפין לגוננה', כי שום דבר אינו יכול להזיק לאדם אלמלא קלקל דרכיו", ולכן אמר הקב"ה לעצים, שאם לא יחטאו ויקלקלו לא יתכן שיזיקם הברזל, ורק אחרי שלא

הפטיר "כח התורה, כח התורה", שגדול כח התורה של החזון"א שזכה שנתגלה אליו הגר"א וגילה לו שחזר בו מפסק זה. ובענין זה יש לציין, דהנה מקור הדין לכסות את הראש הביא המג"א (סימן ג סק"י) מדברי הגמרא (שבת קנו) "כסי רישך כי היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא", היינו שהכיסוי מסוגל ליראת שמים, ואם כן מאי שנא זכר מאי שנא נקבה, הלא תרוייהו זקוקים ליראת שמים [ונשים חייבות בכל מצוות לא-תעשה הכתובים בתורה], ולמה לא מצינו שהנקיבות יכסו ראשן לפני נישואיהן [ובפוסקים האריכו, דמצד הדין דאוי לכסות ראשו של תינוק בן יומו, אך משום טירחה וצערא דינוקא לא נוהגים כן, עי' ב'פסקי תשובות' על אתר], ושאלתי כמה חכמים וסופרים ולא קבלתי תשובה מספקת על כך, וחכם אחד אמר, שהנקבות צנועות המה ונשארות בבית, כמו שכתוב (תהלים מה, יד) "כל כבודה בת מלך פנימה", והרי כתבו הפוסקים (עי' ב'באר היטב' סימן ג בשם מהרש"ל, ועוד) דמצד הדין אין חובה לכסות את הראש כי אם תחת כיפת השמים, וכיון דלא שכיחא שיצאו בחוצות העיר על כן לא תיקנו להן לכסות ראשן, וזה דוחק, דהרבה פוסקים דחו את דבריו (וראה ב'שערי תשובה' סק"ו שמשגיג על הבאר היטב בהדיפות), ועוד דבימינו שהנערות והבתולות מצויות ברחובות ובשווקין מדוע לא נחייב אותן בכיסוי, וצ"ע.

והגה"ח רבי שאול אלטר שליט"א ראש ישיבת 'שפת אמת' אמר ליישב, דהאמת שאין הכיסוי רק כסגולה ליר"ש, אלא שהכיסוי מורה על הכנעה ויראת שמים (ראה בבית יוסף סימן ח ובלבוש סימן צא), וזה שייך יותר בזכרים, כי הם תקיפים וגאים מצד טבעם [ראה להן בסוף הפרשה בשם השל"ה], ולכן תיקנו כן רק בגברים. ובאופן

הוציאו טעם עץ כטעם הפרי כציווי השי"ת ניתנה הרשות לברזל להזיקם, "ועל האדם ללמוד קצת מזה, דכתיב כי האדם עץ השדה".

פרו ורבו ומלאו את הארץ (א)

(כ)

אין מברכין 'שהחיינו' בחתונה

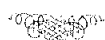
מקשים העולם, מדוע אין מברכים ברכת 'שהחיינו' בחתונה, שהרי מקיים מצוה לישא אשה, ותירץ הגאון רבי שלמה איגר זצ"ל בספרו 'ספר העקרים' (ברכות אות ד) משום דעצם הנישואין אינו אלא הכשר למצות פריה ורביה. וה'אמרי אמת' זצ"ל אמר לתרץ בשם אביו ה'שפת אמת' זצ"ל, דבתחילה לידתו אינו האדם כי אם 'פלג גופא', ובשמחת נישואין נשלמה יצירתם, ועל יצירה זו מברכים "יוצר האדם", ועל יצירתו לא שייך לברך "שהחיינו" (הובא ב'ליקוטי יהודה' על נישואין).

מענין לענין באותו ענין, נוהגים לפני החתונה לעלות לתורה ולברך על התורה, וביאר ה'לב שמחה' זצ"ל, כי אמרו בגמרא (ב"מ פה) "על מה אבדה הארץ, שלא בירכו בתורה תחילה", ואם מה שלא בירכו גרמה לחורבן הבית, א"כ כשבונים בית חדש לכבוד הקב"ה צריך לברך בתורה תחילה, וי"ל בדרך צחות, שזו הברכה על הנישואין.

אצל ה'אמרי אמת' נהגו חתנים להיכנס בשבת בבוקר אל הרבי, ושם עשו קידוש כשכל חתן מביא עמו 'לעקף' לכבוד השמחה, פעם אחרי שהרבי קידש

על הכוס וחילק מעט יין לחתנים שאל אחד מהם [שהיה 'תמים' בטבעו] אם אומרים 'לחיים' על הכוס של קידוש [כי מובא בחז"ל (עי' תנחומא פר' פקודי סימן ב) שאומרים 'לחיים' על יין או יי"ש, מפני שב"ד היו שותין יין כאשר פסקו להרוג את הנפש], נענה הרבי ושייבח אותו ששאל, ואמר "גט אז די פרעגסט, אז מ'פרעגסט בלאנז'ענט מען נישט [טוב שאתה שואל, אם האדם שואל הכל - אינו תועה, ואמר פסק וענה] מ'זאגט!", היינו שאפשר לומר 'לחיים' גם על זה, ויהי כשראו שאר החתנים כך רצו לשתות קצת יין כדי שגם הם יוכלו לומר "לחיים" ולהתברך, אך אדהכי והכי כבר בירך הרבי ברכה אחרונה ויצא לביתו. ונראה שרצה ה'אמרי אמת' ללמד אורחות חיים לחתן, שכל דבר צריך לשאול וליטול עצה מן הזקנים, ואם יעשה כן לא יכשל בגשמיות וברוחניות.

אנב, בפולין היו עושים חתונות בבית, אך בשנים האחרונות לפני המלחמה התחילו לעשות באולמות, אמנם החברים היו מכינים ומבשלים את הסעודה, וע"כ התחילו את החופה מאד מאוחר, כי לא הכל היה מוכן. וזכורני בחתונה של אחי ז"ל הייתי קודם הבר-מצוה, ונרדמתי עוד לפני החופה, כי התחילו מאד מאוחר. וכך היה הגה"ח רבי גד'ל אייזנר זצ"ל אומר, שהמזמין את חבירו לחתונה, כוונתו לומר, שלילה אחת לא יישן בכלל, ושאר הלילות בשבוע יהיה עיף...

הקב"ה מקפח שכר בריה"י (כמבואר בפסחים ק"ה), עכדה"ק.

ובודאי נאמרו דברי רבינו האוה"ח הק' ברוח הקודש, וממקור טהור ידע שהיה ללבן כוונה טובה בריצתו החוצה, אך אכתי צריך להבין מדוע יצא לדרוש את הרשע הזה לשבח, והלא איתא (סנהדרין קה) "הוא לבן הוא בלעם", ואצל בלעם אמרו בגמרא (שם ק"ה) דכל היכי דדרשינן אותו לגנאי עדיף טפי, ומדוע א"כ יספרו כאן בשבח.

ונראה דהנה אמרו חז"ל (ב"ב ק"י) "הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה", לפיכך יש לתמוה על אליעזר שנטל את רבקה אחי שהיה לה פגם משפחה כלבן הארמי, לפיכך סיבב קוב"ה מסבב כל הסיבות שבאותה שעה יתנהג לבן בדרך טובים כדי שיתרצה אליעזר לעשות את השידוך, בסברו שלבן אינו רשע ורמאי.

שלשה חתנים היו להרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור ז"ע, ואלו הם: הר"ר בנימין אליעזר יוסטמאן אבי ה'שפתי צדיק' מפילץ, רבי ישראל [בן ר' הרצל] כהן מביאלא, ור' זאנוויל בראדער ז"ל. והנה אחד משלשה חתניו לא היה ראוי לאותה איצטלא להיות

חתנו של הרי"ם, אך מסבב כל הסיבות סיבב שיצא השידוך אל הפועל, כי כשהציעו לו את השידוך הלך לבוחנו, ובחר הרי"ם לדבר עמו בסוגית 'תגרי לוד' בב"מ הידוע כסוגיא חמורה מאד, איתרמי ליה לאותו בחור שאיקלע לידו בדרך כמה דפי גמרא מסוגיא ד'תגרי לוד', ובעת נסיעתו התעמק ולמד בהם עד ששלט בסוגיא הדק היטב [כי היה בעל כשרון גדול], ולכן כשדיבר עמו בההיא ענינא שלט היטב בנלמד, וחשב הרי"ם שאם הוא יודע סוגיא זו בודאי יודע את כל מסכת ב"מ ועוד, ולקחו לחתן לבתו. לימים התבטא הרי"ם ואמר "העולם חושבים שבשביל שנזדמן לו ללמוד תגרי לוד ע"כ נהיה חתני, ואני אומר איפכא, שבשביל שהיה נקבע בשמים שיהיה חתני על כן נזדמן לו הסוגיא של תגרי לוד...".

ויש להסמיק לכך דברי ה'חזון איש' זצ"ל, שאע"פ שיש הסתר פנים בגלות מ"מ בשידוכים אפשר לראות את יד ה' בחוש, ועובדא זו ממחישה ביותר את הדברים, שלא הבחין גאון כה'חידושי הרי"ם' שהבחור אינו צורבא מרבנן.

סיפר הרה"ח רבי שאול זייברט שליט"א [זכה להיות עם הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע במתנות בכוכניא, וכשעלה לארה"ק נכנס לקבל פני קדשו, והוא התעניין אם יש לו איפה לשהות ולאכול, ואם יש לו כל צרכיו], שה'חידושי הרי"ם' רצה את בן אחיו הרה"צ רבי פנחס אליהו מפילץ ז"ע כחתן לאחת מבנותיו [המספר רבי שאול הינו נכדו של רבי פינטשע, אבי זקינו היה החסיד רבי מנחם מנדל רוטנברג זצ"ל (מהראשונים שנקראו על שמו של הרבי מקאצק ז"ע) בנו של ר' פינטשע, והוא עוד זכה לראות את רבי מנחם מנדל ז"ל], ושלח את הרה"צ רבי הירש מטאמשאוו זצ"ל [משב"ק של ה'שדף' מקאצק ז"ע] לבחון אותו ולתהות על קנקנו, עשה רבי הירש כפי שנצטווה ומצא אותו כלי מחזיק ברכה, ושלח אגדת 'שיחטוף את המציאה', כי הוא בחור תלמיד חכם וירא ושלם. לימים עבר רבי הירש בביתו של ה'חידושי הרי"ם' וראה המולה רבה, לשאלתו מה אירע אמרו לו שהרי"ם אירס את בתו, מיד נכנס אל ביתו ושאל את הרי"ם בטרוניא, איך לא הזמין אותו לשמחה, והלא היה לו חלק גדול בשידוך, אמנם מה רבה היתה פליאתו כשראה שהחתן אינו דבי פינטשע אלא בחור אחר, והשיב לו הרי"ם שהמתין לתשובתו וכשהוא התמהמה לבוא הבין שלא רצה להשיב לו מאומה ויבין דשב ואל תעשה עדיף, ויהי עודם מדברים והנה הגיע שליח

מבי הדואר עם מכתבו הנלהב של רבי הירש שממליצו בחום לעשות את השידוך, מיד נענה הרי"ם שבודאי היה זה מן השמים, כי שידוך זה לא הוכרז ארבעים יום קודם ליצירת הולד.

ולבני הפלגשים ונו' (כה) ו

כתובה עם שם הוי"ה

כתב ברש"י "פילגשם - חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה, נשים בכתובה פילגשים בלא כתובה", והקשו דלפי זה הוה ליה להוריד גם המ"ם ולמימר "ולבני פלגש", שהרי לא היתה אלא פלגש אחת. **ואמר** הגר"א מוילנא זי"ע, דהנה החילוק בין פלגש לאשה הוא, שלפלגש אין כותבין כתובה כמו לאשה, וע"כ יש לה רק חצי משם הוי"ה, כי איש ואשה שכינה שרויה ביניהם, מפני של'איש' יש אות יו"ד ול'אשה' ה"א, וכדי להשלים השם כותבין "כתובה" שיש בה וא"ו ה"א, ולכן אומרים "כתובה" ולא "כתב", אבל למי שאין כתובה יש "פלג שם", היינו רק חצי שם, ולכן כתבה תורה "הפלגשם" שהוא אותיות "פלג שם".

טו. שמעתי מידידי הרה"ג רבי יוסף הורוויץ שליט"א, בשם אחד הצדיקים הראשונים, שדיבר בשבחם של הרב בעל ה'תניא' והשועה"ר ושל הגר"א זצ"ל, ובתוך דבריו אמר "בתורת הנגלה היה הרב גדול יותר, ואילו בתורת הנסתר היה הגר"א גדול יותר", והתכוון להוציא מדעת העולם הטועים, שהגר"א היה בקי בחדרי תורת הנגלה ואילו הרב ידע יותר סתרי תורה, לכן קאמר שאדרבה, הרב היה גדול יותר בנגלה והגר"א בנסתר, ששניהם ידעו את הכל.

טו. על פי דברי האוה"ח הק' זי"ע יישוב הגה"ח רבי יצחק דוד אלטר שליט"א את קושיית ה'חזקוני', דכתיב שאמר לבן (פסוק לא) "ואנכי פניתי הבית" ואמרו חז"ל (בר"ר פרשה ס, ז) שכונתו היתה מעבודת אלילים, משמע שעבד לבן ע"ז [ורק עתה פינה את הבית לכבודו של אליעזר], וא"כ למה נתן להם לרחוץ רגליהם (ככתוב בפסוק לב), והלא לא הקפיד על ע"ז, ועי"ש מה שכתב לפי דרכו, אולם לדברי האוה"ח יתכן, שהתעורר בו התעוררות דקדושה וגמר אומר לבער ע"ז מביתו ורשותו, כי מצוה גוררת מצוה, ואחר שעשה מעשה קנאות המשיך בביעור ע"ז.

פרשת כי תשא

ושמרו בני ישראל את השבת

(לא, טז)

הציפייה ליום השב"ק

לכך מעצם שמירת הלכות שבת קודש וליזהר שלא לעבור על ל"ט מלאכות בכל פרטיהן ודקדוקיהן והלכותיהן התלויין בה^נ, צריך גם לצפות לייחל ולהשתוקק במשך כל השבוע כולו מתי תפרוש השבת את כנפיה בעולם ויזכה ליהנות מאורה הגדול והקדוש, ורמזו כן ה'אור החיים' הקדוש במקרא זה, וזל"ק:

עוד ירצה על דרך אומרו (בראשית לו, יא) "ואביו שמר את הדבר", פירוש ממתין ומצפה מתי יבוא, והכוונה בזה לצוות, שלא יהיה השבת בדבר טורח, לצד מניעת מלאכת הרצון ומצוא החפץ, אלא צריכין לשמוח בו בשלמות הרצון

וחפץ בדבר, ותמיד יהיה ממתין ומצפה

מתי יבוא.

ואולי זה כוונת הציווי בעשרת הדברות (שמות כ, ח) "זכור את יום השבת", ובגמרא (ביצה טז) שבכל ימות השבוע יזכור את יום השבת וכאשר יזדמן לו מנה יפה יניחו לשבת [ואף שזה רק שיטת ב"ש, כבר כתב ה'בית יוסף' (או"ח סימן רמב) דאף בית הלל מודה דלנהוג כבית שמאי עדיף], וברמב"ן (שמות כ, ח) כתב, שמהאי טעמא אומרים בשיר של יום "היום יום ראשון בשבת" כדי להזכיר את השב"ק, וכל זה כדי לעורר את הלב לצפות ולהשתוקק ליום השבת קודש.

הא למה הדבר דומה, לאדם שקיבל הודעה מאת המלכות שביום פלוני יבקר המלך בעיר ובו בחר להתארח בביתו, הלא בוודאי שאי אפשר לתאר

נג. שאלתי את הגאון בעל ה'חזון איש' זצ"ל אם צריך לעשות גרופה וקטומה על 'פלטה חשמלית', בימים ההם היה אפשר לבחור את חום הפלטה ע"י סביבת הכפתור מן הצד, והיתה כוונתי לשאול דשמה יהא צריך לכסות את הכפתור או לכסות את הפלטה עצמה, והשיב "או שגרופה וקטומה לא תועיל, או שאין צריך גרופה וקטומה".

וכוונתו היתה, דאם אי אפשר להגדיל ולהנמיך האש בפליטה אז אין צריך גרופה וקטומה, ואם אפשר לא יועיל גרופה וקטומה, דלשיטתיה אזיל, שבגרופה וקטומה צריך גם להרים הקדירה שלא יעמוד על האש ממש דומיא דבזמן הגמרא עמדה הקדירה על פי הכירה ואילו האש בערה למטה על קרקע הכלי, והיה ריווח ביניהם.

לבני מעיים 'מאגן', והקב"ה הבטיח לו לאברהם "אנכי מגן לך" אני אשמור לך על ה'מאגן' שתוכל לאכול עם כל אורח... (הובא ב'מאמר מרדכי' פרשת לך).

איך הצליח אברהם אבינו לאכול עם כל עוברי אורח שסעדו על שולחנו, ודרש את לשון הכתוב (בראשית טו, א) "אל תירא אברם אנכי מגן לך" כי באידיש קוראים

בקדושת שב"ק ובתורה הקדושה, ועי"ז
יוכל לעמוד באור יהודי שלא יטבע ח"ו
בחשכות ראות הגוף, עד כאן לשון של
קודשו" [של ה'חידושי הרי"ם].

ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם
ואכלם וגו' (לב, י)

פתח לו פתח

ברש"י הביא מחז"ל לבאר מאי "הניחה
לי", והלא עדיין לא שמענו
שהתפלל משה עליהם, "אלא כאן פתח
לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם
יתפלל עליהם לא יכלם".

← כשחזרתי מחתונת ידידי הגאון רבי
שלמה זילברשטיין ז"ל רבם
של חסידי גור בב"ב, נתקפתי בייסורים
עזים בכיס המרה, וכאשר היו לי כמה
התקפות כאלו נכנסתי לביה"ח כדי
שיבדקו מה זה, ואכן מצאו שיש לי
דלקת בכיס המרה, והחליטו הפרופסור
מר צונדק [הגיע מפולין, ובגור הכירו אותו]
לעשות ניתוח, אולם אני רציתי תחילה
לקבל אישורו של ה'בית ישראל' זצ"ל,
ובד בבד הלך אחי להזכיר אותי אצל
החזו"א, והתשובה שחזרה מה'בית
ישראל' היתה שישאלו אותי מה אני
אומר, ואילו החזו"א אמר שאם יעשה
פרופסור מרקוס את הניתוח אזי אוכל
לעשות אצלו, אולם כשקבלתי תשובת
ה'בית ישראל' אמרתי שאינני רוצה את
הניתוח [ולמדתי כן מדברי רש"י כאן, שהרבי
נתן לי פתח להחליט כדת מה לעשות] ולא
עשיתי כלום, ואכן מאז שמרתי על עצמי

לבלתי לאכול שומן המביא להתקפות
אלו, ואכן הוטב לי.

לאחר שנים גילו את השיטה לשלוח
את האבנים מכיס המרה על ידי
דקירה, ואז עשיתי כן, והראו לי את
האבנים שגרמו את ההתקפות [ובעניין
דומה: בשנת תשל"ב נסעתי לכפר שמריהו
וסיפרתי לרבי שאני הולך לביה"ח כדי להוריד
יבלת בגרון המפריע לי את הדיבור, בירכני הרבי
ואמר "אתה צריך לחתן ילדים ולהיות בריא",
וב"ה הכל עבר בהצלחה].

והלוחות מעשה אלקים המה (לב, מו)

שכר מחזיקי תורה למעלה מדרך הטבע
כתב הרה"ק רבי מאיר מאפטא ז"ע
ב'אור לשמים', דלוחות מרמז על
תמכין דאורייתא [ראה בדבריו בדרך הסוד,
אך כפשוטו נמי, הרי הלוחות היו האבנים
שעליהם נחרטו האותיות, ומחזיקי תורה הם
כמחזיקים את לומדי התורה], וזה פירש
'והלוחות' [אלו] התמכין אורייתא
שמשפיעים לתלמידי חכמים - יהיו
משופעים שפע מלמעלה, וידעו ויבינו
שישועתם הוא שלא כדרך הטבע, וזה
'מעשה אלקים המה'.

ולא צריך להיות עשיר כקורח כדי
להיות נמנה בין "תמכין
דאורייתא", אלא כל אחד ישתדל לסייע
ולחזק תלמידי חכמים בכל כוחו ויכולתו,
ובכלל זה נמי לכבד אותם ולעודדם, וכן
לסייע להם להתפרנס וכיו"ב, וכל הנוהג
כן הרי הוא בכלל מחזיקי תורה, ושכרו

יהיה שיזכה לישועה למעלה מדרך
הטבע.

שמעתי מהגה"ח רבי גד'ל אייזנר זצ"ל,
שה'שפתי צדיק' זצ"ל למד
הרבה משניות בע"פ, פעם היה בנסיעה
ברכבת וחזר על פרקי משניות כשלפתע
נעלמה ממנו משנה אחת, מיד שאל את
מלוויו אם יש בקי במשניות שיוכל
לעזור לו ולהזכיר לו את דברי המשנה,
והיה שם חסיד אחד שגם הוא חזר הרבה
לשון המשניות בע"פ ומ"מ מפני הכבוד
לא רצה לומר שבידו לעזור, אך שאר
החסידים והמשמשים דחקו בו שייגש,
אדהכי והכי נדחף לפניו, ואמרו
המקורבים שהוא משנן הרבה משניות
ואולי יוכל להזכיר המשנה, נענה ה'שפתי
צדיק' ואמר בתמימות "יהודי הלומד
משניות אין ראוי לדוחפו כך, אלא צריך
לכבדו...", ואכן זכה הלה להזכיר לשפ"צ
את המשנה שנעלמה ממנו.

ויעמוד משה בשער המחנה
ויאמר מי לה' אלי וגו', כה אמר
ה' אלקי ישראל שימו איש חרבו
על ירכו וגו' (לב, כו-כז)

מתי אין לקיים ציווי המלאך

ברש"י הקשה, מאי קאמר להם משה
"כה אמר ה' אלקי ישראל שימו
איש חרבו על ירכו", והלא לא מצינו
שנצטווה על כך מפני הגבורה, ומביא
רש"י מהמכילתא, שסמך משה על
הכתוב (שמות כב, יט) "זובח לאלהים
יחרם", דאיירי בכל העובד ע"ז שחייב
מיתה, וכיון שנכשלו בע"ז היו חייבים

מיתה. ולכאורה אכתי תקשה, דלמה היה
לו לומר להם בלשון הזה, דמשמע כאילו
שהיה ציווי מיוחד מפני הגבורה להרוג
איש את קרובו.

ושמעתי מחכם אחד, דהנה ידוע שחרה
מאד לתלמידי הרבי מלובלין
ז"ע על שפרש ה'יהודי הקדוש'
מפרשיסחא ז"ע מבני החבורה והתחיל
להנהיג באדמו"רות בחיי רבם. פעם ישבו
התלמידים בצוותא חדא בסעודת הילולא
לכבוד הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק
ז"ע, באמצע הגיע הרה"ק רבי שלמה
לייב מלענטשנע ז"ע [מגדולי תלמידי
ה'יהודי הקדוש'] להשתתף עמהם, אך אז
קמו כולם ויצאו לאות מחאה על שהלך
לשתות מים חיים מפני התלמיד, זולת
הרה"ק בעל ה'בני יששכר' מדינוב ז"ע
שלא עזב את המקום כדי שלא לביישו,
והסביר טעמו ונימוקו, דבפרשת העקידה
מצינו, שהקב"ה אמר לאברהם אבינו
להעלות את יצחק על המזבח ולשוחטו,
ואילו כדי להורידו מן המזבח נשלח
מלאך מן השמים, ולמה לא נצטווה גם
על כך מפני המלאך, אין זה אלא שאף
כאשר המלאך מצווה לאדם לשחוט
ולהרוג יהודי אסור לעשות כן, ורק אם
ישמע כן מפני הגבורה ממש צריך לשמוע
בקול דברו, וע"כ אם היה המלאך מצווה
על העקידה לא היה עושה כן [בנוסח הזה
הובא ב'רמתיים צופים' פרק ו אות ל ע"ש
בתוספת פרטים שונים, ובנוסח אחר הובא
ב'תורת יחיאל' (פרשת וירא) להגרע"י שלעזינגער
זצ"ל, שכך השיב הגאון רבי זלמן מוואלוז'ין ז"ע
כשלא רצה לעשות 'חרם' על החסידים, אע"פ

פרשת פקודי

אלה פקודי המשכן משכן (לה)

(כא)

עבודת הצדיקים

באופן גבוה נדרש פסוק זה בספה"ק 'זכרון זאת', דהנה יש שני מיני צדיקים, חדא מי שמקיים כל מה שכתוב בתורה ברחימו ודחילו, ויש המקיימים מצוות ה' מחמת רוב דביקותם ומהשגתם ברוממות הא-ל-ית', דוגמת האבות הקדושים, שמחמת כן יכלו לקיים מצוות ה' אף קודם שניתנו, כי ברוחב דעתם הבינו את רצון ה' טרם נאמר.

ואפשר לומר דזוקא במי שהוא צדיק במה שמקיים כל הכתוב [צריך

ליזהר שלא יעבור אפילו מעט מזעיר], משא"כ מי שכל עצמותו הוא לפעול רצון אל ב"ה באהבתו, אותו אפשר אין מדקדקין עמו כל כך, כי אם ירצה הוא לדקדק בדקדוקים כאלה יבלבל מדביקות הבורא ב"ה. למשל באהבת הבורא ב"ה מוכיח את הרשעים ולפעמים מביישם, ומי שרוצה רק לקיים מה שכתוב אינו עושה כן שלא להלבין פנים, ומי שהוא חרד מאד על כבוד שמו באהבתו - על כל פשעים תכסה אהבה, ומוכיח ומבייש שלא ימרדו בהמלך בה' כי אינו יכול לסבול, והגם שהוא חוטא אינו חושש

בהעונש רח"ל, וכן כל כיוצא בזה למשל עוד מי שהוא עובד מאוד בדביקות גדול בפסוקי דזמרה ובהתלהבות גדול ופחדו הגדול אינו חושש אם יעבור הזמן קריאת שמע בזה, משא"כ העושה מה שכתוב ולא יעבור.

וזה מרומז בפסוק "אלה פקודי המשכן" המצוות של הצדיקים הדבקים בו ית' וקדושתו שוכן בס, "משכן העדות" שמשרה קדושתו עליו על ידי שמקיים התורה מרוב דביקות בבורא כל עולמים, וכל מעשיו הוא "אשר פוקד על פי משה", כי הכל על פי משה פוקד, וזה "עבודת הלויים" הדבוקים "ביד איתמר".

ומצינו יסוד זה גם ב'שפת אמת' (פרשת חקת שנת תרל"א ד"ה ברש"י)

שמפרש דבריהם (שבת לא.) שהמשילו עניין יראת שמים "לאדם שאמר לשלוחו, העלה לי כור חיטין לעלייה, הלך והעלה לו, אמר לו, עירבת לי בהן קב חומטין, אמר לו לאו, אמר לו מוטב אם לא העלית - כי קיום כל דבר מצוה צריך להיות על ידי יראה, שיהיה מעורב חיות השי"ת במעשה המצוה, ועי"ז יעשנו כראוי, וכמו שאינו אונאה מה שחסר תבואה במקום הקב על ידי שע"ז מעמיד החיטים, כן בכל מצוה, אף שעל ידי הישוב הדעת תוך המעשה

ממש שיהיה ביראה, אף שיתבטל מעט מגוף המעשה, אינו חשש, כי היראה מקיים כל המעשה כנ"ל, וזה נצרך לידע", משמע שיכול להחסיר בעיקר המצוה מחמת יראתו הקודמת לחכמתו. ויש להסמין לכך מאמרו של ה'לב שמחה' זצ"ל, שמשום מעשה שהיה פירש מה שאמרו (יומא כג.) "הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין וכו', עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", דהכי קאמר "ואוהביו" אלו שאוהבים באמת את ה' מקיימים "כצאת השמש בגבורתו", ואינם שותקים כשרואים שפוגעים בכבוד השכינה, אלא יוצאים למחות למען כבודו.

וידענא מעשה רב, דבביה"ח"ס ברחוב הקישון בתל-אביב שימש רי"מ ציינסקי ז"ל [המכונה איטשע יהודה בער'ס] כגבאי, והוא היה 'שארפער חסיד', ולכן כאשר נודע לו שבתו של

אחד המתפללים התגיסה לצבא הרחיקו מן הקהל ולא נתן לו להיות נמנה עוד בין חברי ה'שטיבל', וכן היה מוכיחם בדברים קשים, שיש שתולדותיהן כיוצא בהן ויש שאין תולדותיהן כיוצא בהן. והנה הגה"ח רבי נחמן דוד מילבסקי ז"ל פקפק במעשיו אלו, וחשש שמא יש בזה משום מלבין פני חבריו ברבים, וע"כ החליטו לשאול את פי החזו"א זצ"ל כדת מה לעשות, אך כאשר ניגשו אליו וביקשו לשטוח לפניו שאלה כדי שיכריע ביניהם נענה ואמר שאינו פוסק שאלות בעיר שיש בה מרא דאתרא [ולא רצה להורות מפני כבודו של הרב יעקב לנדא זצ"ל], אך הם התעקשו ששניהם רוצים לשמוע חוות דעתו, ואז הסכים לשמוע אותם, והקשיב לשאלותיהם ופסק שהצדק עם איטשע יהודה בער'ס, כי היו צריכים לגדור גדרים וסייגים מפני שהיו אנשים שנגררו אחרי הציונים".

נו. ידידי הרה"ח רבי יהודה קליינהנדרל ז"ל סבל מרורות בשנות המלחמה, כשכל משפחתו נעקדה עקדה"ש הי"ד, והיה מספר שבאמצע המלחמה ראה פעם מגירה מלאה שטרות כסף, אבל איזה שווי היה לה, כי היו מחפשים רק אוכל להחיות את הנפש. לא נודע מתי נהרגו הוריו לכן קבעו היא"צ ליום ד' באייר, בהשערה שבערך אז נרצחו ע"י הרשעים ימש", שנה אחת בבחירתו כשלמד בישיבת 'שפת אמת' הביא משקה ומעט "לעקר" לבחורים אחרי תפילת מנחה, והבחורים התיישבו בצוותא ורקדו כמנהג חסידים, ונמשך ה'משקה' אל תוך הלילה ה' אייר שהוא היום שקבעו במדינה כ'יום העצמאות', ואכן ביום ו' אייר כתבו בכתבי עת שגם בישיבת 'שפת אמת' רקדו ושמחו ביום חגם, וכאשר נודע הדבר לה'בית ישראל' קרא אליו את רבי יודל ושאלו איזה 'חיגא' עשו בישיבה, והשיב שהביא מעט בירה ומזונות לבחורים ביום היא"צ של הוריו, ציווה עליו הרבי שביום זה א"צ לעשות כן ויש להימנע מלקבוע סעודות... ואכן מאותו היום עשה סעודה לזיכרון הוריו הי"ד ביום ט"ז חשון יום היא"צ של חמיו וחמותו הי"ד, ואז יצא ידי שניהם.

אך דבר פשוט הוא, שאין הנהגה זו 'נחלת הכלל', ורק חסידים ואנשי מעשה ובני עלייה שהם יראים ושלמים ואינם חושבים כלל על נגיעות עצמם, הם יכולים להתנהג כן, אך לדידן לא, וכשם שלא יעלה על הדעת לאחר זמן קריאת שמע ותפילה כי אם ליחידי סגולה, כך גם בדבר זה אסור לפעול בזה על דעת עצמו, דבדיני נפשות קא עסקינן, והשומר נפשו ירחק מזה. ומי שרוצה למסור נפשו ונשמתו למען שמו יתברך, טוב יותר שינהג כמו רבינו האמרי אמת' זצ"ל, שנסע פעם בצוותא עם הגאון בעל ה'חפץ חיים' זצ"ל ברכבת, ובכל מקום שעצרה הרכבת היה האמרי אמת' ניגש לחלון הקרון כדי לברך בשלום את המוני החסידים שהמתינו וציפו לזכות לראותו, ואילו ה'חפץ חיים' לא הצטרף אליו, פעם שאלו האמרי אמת' מדוע לא ייגש גם הוא לחלון כדי שיוכלו מעריציו לראותו, ענה ה'חפץ חיים', שחושש הוא מכבוד שלא ינוכה לו עי"ז מחלקו בעולם הבא, השיב לו ה'אמרי אמת' באמירה רבת משמעות "עבור כלל ישראל כדאי לתת גם קצת מחלק העולם הבא", למותר לציין כי כבר בתחנה הקרובה הצטרף גם ה'חפץ חיים' בברכתו להמון

העם המכונים. ואשרי חלקם של אלו המוותרים על חלקם לעולם הבא כדי להיטיב לזולת במקום לצער אותם.

מאת אדנים למאת הכבר כבד לאדן (לה, כו)

מאה ברכות

בדרך רמז כתב ה'בעל הטורים' על פסוק זה "כנגדם תיקנו (מנחות מג:): מאה ברכות", היינו שמאה ברכות הם כנגד מאה אדנים שהיו במשכן, וביאר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע הקשר והשייכות ביניהם, דכשם שהאדנים היו היסוד שהחזיק את כל קרשי המשכן, כן נמי אם יברך האדם מאה ברכות בכל יום, הרי הוא מחזיק בזה את כל המשכן והקדושה שלו, וכל עבודתו ברוחניות תוכל להישען על אותן ברכות שמברך להקב"ה, "אדן מלשון אדנות, ועל ידי הברכה מעידים שהקב"ה הוא האדון של הבריאה כולה", ומוסיף עוד "מאת הברכות הם ממלאים את מאת האדנים למשכן של כל יהודי" (הובא ב'חידושי הרי"ם' בפרשתנו).

עוד כתב ה'בעל הטורים' (פרשת ואתחנן) על הפסוק (דברים ד, ז) "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם - תגין על הקו"ף

של תיבת ה'דבקים'; ציון, שלא ידוע לי כוונתו, כי לפנינו בספר תורה אין חילוק באות קו"ף הכתובה כאן לאות קו"ף בשאר חלקי התורה, רמז לק' ברכות שצריך לברך בכל יום, ולא לחינם נרמז עניין זה כאן דווקא, אלא ללמדנו שע"י המאה ברכות בא הבשר ודם לידי דביקות באלקים חיים.

והרבה צריך לעורר בעניין זה, ותמיד כששמע אחד מן המסובים המברך ברכת הנהנין היה מפסיק ומקשיב בכובד ראש לברכת המברך, ועונה 'אמן' ככוונה, וכאשר המברך היה מבליע את הברכה או מברך בחיפזון, היה מעיר לו בדרכי נועם, שאינו ראוי לזרוק כך ברכה מפיו, ובדרך צחות אמרתי פעם לבחור ישיבה שבירך בשקט ובמהירות "אין זה 'חסידות' לברך ברכה בחפזיה...".

החיד"א הביא בשם האר"י ז"ל, ד'בראשית' ר"ת ב'קול ר'ם א'ברך ש'מו י'תברך ת'מיד, ונרמזה בתיבה הראשונה בתורה כדי להראות חשיבותה [שנה אחת, כאשר קבלתי פניו באמצע השבוע בפרשת שמות, ואמר לי, "כבר סיימו סדר בראשית ועדיין אין ה'עולם' יודעים את הפירוש של המילה הראשונה 'בראשית', שהוא ר"ת בקול רם אברך שמו יתברך תמיד"]. מעשה נורא הובא בספרו של אחד הראשונים הלא הוא ה'אור זרוע' (סימן מב), ומחמת חיבת הקודש נעתיק את לשונו במלואה "ואני הכרתי יהודי אחד מוזאמ"ש, והיו קורין אותו ר'

בונים והיה זקן וקובר מתים, ושמעתי אל נכון ואל האמת, שפעם אחת השכים לבית הכנסת, וראה אדם אחד יושב לפני בית הכנסת ובראשו כתר של עשבים שקורין 'צפל', ונתפחד כסבור שהוא שד, וקראו ואמר לו, וכי אינך פלוני שמת עתה וקברתיך, ואמר לו הן, ואמר לו היאך אתה באותו עולם [היינו בעוה"ב], ואמר לו היטב עד מאד, ואמר לו מה זכויות יש לך, והלא אתה היית אדם כל דהו, ואמר לו, רק באותו זכות שהייתי אומר ברכות בקול נעים בבית הכנסת בזכות זה הביאוני בגן עדן ומכבדין אותי, וזה לך הסימן שאני הוא המדבר אליך, כי תראה בית יד חלוקי שקרוע, שקרעת לי כשהלבשתי התכריכין, ושאל לו מה זה שבראשך, וענהו הם עשבים שבגן עדן ששמתי בראשי כדי לבטל ריח רע מעלי של זה העולם [ואגב אורחא ניתן ללמוד מזה, גודל הזהמא והלכלוך של עולם השקר הזה, עד שנשמת אדם פשוט מישראל בעולם העליון אינה יכולה לסבול ריח רע זה]. כתבתי אני המחבר אלו המעשים, כדי שיראה ירא שמים וישים אל לבו ויאמר שבחותיו של הקב"ה בקול נעים ובכוונה ויזכה לגן עדן. וממעשה זה צריך ללמוד כמה חשוב הוא לברך את הברכות בכוונה ובקול נעים, ואף "אדם כל דהו" [כלשון ה'אור זרוע'] יכול במנהג טוב זה לזכות לחיי העולם הבא וגן עדן.

עדות נאמנה שמעתי מידידי הרה"ח רבי שמואל וייצל ז"ל בנו של הרב רבי דוד שהיה אב"ד בבראנוביץ' [ששימש כרב

← אמר התלמיד: בדומה לזה סיפר דו"ר הר"ר טוביה שכתב ז"ל, ששנה אחת ביום העצמאות היה ברית שה'חזון איש' זצ"ל שימש שם כסנדק, ואעפ"כ הורה החזו"א בתפילת שחרית שיאמרו תחנון, כדי להוציא מלבן.

בזה אפשר לפרש הקללה דכתיב בפרשת בחקותי (ויקרא כו, לא) "והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניהוהכם", ופירש רש"י "והשמותי את מקדשיכם - יכול מן הקרבנות, כשהוא אומר 'ולא אריח' הרי קרבנות אמורים, הא מה אני מקיים 'והשמותי את מקדשיכם' מן הגדודיות, שיירות של ישראל שהיו מתקדשות ונועדות לבוא שם", כי עצם ההתאספות באחדות ובאהבה יש בה מעלה גדולה, ולהאמור היא הרי מסוגלת לפרנסה, וכיון שלא תהיה עוד אסיפות אלו ע"כ יהיה צמצום בפרנסה ח"ו.

← **הגאון** רבי חיים עוזר גרודזנסקי זצ"ל שימש כרב העיר וילנא, אולם לימים הוציאו השלטונות חוק שצריכים הרבנים לדעת כתב ולשון העמים, ולכן היו צריכים למנות 'רב מטעם' בוילנא, והציע ה'חפץ חיים' זצ"ל להגרו"ע שיקח עם-הארץ שאינו יודע ללמוד כלום, ואותו ימנה כ'רב מטעם', כי אם ידע ללמוד קצת יסבול ממנו הרבה, אך הגרו"ע לא סבר כמותו ולא שמע בקולו, ונטל אחד שידע קצת ללמוד, ואכן סבל ממנו צרות רבות [כעין מה שאמר החזו"א על אחד מרבני הציונות באר"י אחרי שדיבר עמו

בלימוד "לערנען קען ער ניט, אבער צרות וועלין מיר האבען פון עהם..." וכך הוה, שע"פ כל מיני היתרים שונים התיר ממזרים ה"י. עליו אמרו בדרך הלצה, שהרב הראשי הראשון הרב קוק היה כהן, ממלא מקומו הרב הרצוג היה לוי, ואילו השלישי היה ישראל, והרביעי גם ישראל לא היה...], ואכן פרצה מלחמה גדולה, והג"ר מאיר קרליץ [אחי החזו"א] שהיה יד ימינו של הגרו"ע נגרר לתוך המחלוקת, משראה כך החזו"א עזב את העיר וילנא כדי שלא להיות נוכח במחלוקת ולא להתערב אפילו לצד הצודק.

רב לכם בני לוי (פז, ז)

עינו הטעתו

ידועים דברי רש"י שתמה "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה", ותירץ "עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, אמר בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, אמר, אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט וכו', ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה".

סט. הגה"צ רבי מאיר שפירא זצ"ל היה חבר ה'סיים' (הפרלמנט) בפולין, והוא הכיר את שפת העמים, אך לימים התפטר ממשרה זו, והגאון רבי אהרן לוין זצ"ל רבה של ריישא מילא את מקומו, פעם ביקש הגר"א ממנו שיעזור לו להכין דרשה עבור השלטונות, נענה הגר"מ בלשון הפסוק (שיר השירים ה, ג) "פשטתי את כתנתי איכנה אלבשנה", ולא רצה לחזור לעסוק בעניינים אלו שוב.

משמע שנכשל על ידי מה שנתגלה לו ברוח הקודש, והוא פלא, כיצד תגרום לו התגלות כזו לטעות ולבוא לידי חטא, וכתב ב'תפארת שלמה' ע"פ מעשה שהיה אצל מרן ה'בעל שם טוב' הקדוש זי"ע, שפעם אחת הכריח והפציר באחד מתלמידיו להתעטר ולשמש ברבנות בעירו, אבל תלמידו סירב לקבל את התפקיד בחששו שזה יביא אותו לידי התנשאות חס ושלום [מסתבר, שלא היה זה חששא בעלמא, כי אז לא היה מסרב לרבו, אלא היה בעיניו רגליים לדבר שאם יקבל על עצמו את הרבנות יכשל במדת הגאווה], אך הבעש"ט הפציר בו מאוד וכשהבחין שהוא עדיין אינו נעתר לבקשתו הראה לו סימני כעס והתחיל לדבר אליו קשות שימלא בקשתו, אך החסיד לא היה מוכן בשום אופן לבא לידי נסיון ועמד על שלו, כשראה הבעש"ט שהוא איתן בדעתו, ובאמת אינו רוצה לקבל על עצמו את עול הרבנות, גילה לפניו בקורת רוח שעמד כעת בנסיון גדול, ואשריו שזכה להתגבר על יצרו, כי כל בקשתו היתה רק כדי לנסותו ולראות אם יקבל על עצמו את הרבנות.

"ויבך הוא דרכו של הקב"ה, לגלות לו דברים נשגבים כדי לנסותו ולראות אם יצליח לעמוד בהם בגבורה, ועי"ז ייטיב לו באחריתו, ולפעמים בא לאדם איזה ענין גדלות והתנשאות ומראים לו כאילו הוא טוב וישר לפני אלקים והכל הוא לנסיון, **ואצל צדיקים גדולים מראים להם מן השמים ענין גדלות לעשות מופתים בארץ, והכל רצים אחריהם, וזה**

הוא בתחילה רק לנסיון לראות הייטב לבו עליו וישמח בנפשו ועי"כ יתשל מעבודת הבורא ב"ה. אולם מי האיש החכם ויבין את כל מעשיו ויבחן לבלתי רום לבבו מאחיו, אז ייטיבו לו שבעתים כהנה ואחריתו ישגה מאוד. וקרח לא הבין כן, אלא כשראה דבר ברוח הקודש נכשל בו והדליק אש המחלוקת בישראל".

והסימן בזה לידע מתי ההתגלות היא לו לנסיון ומתי לא, הוא שיבדוק האדם את עצמו אם גילוי זה מביאו לידי גאווה והתנשאות, כי אז עליו לברוח מזה כמטחוי קשת, וקרח הגיע לידי גאווה כמו שאמר לו משה "רב לכם בני לוי", וע"כ נכשל ע"י מראה אלוקות. וכן חזינו במשה רבינו שלא רצה לקבל את המינוי ולהוציא את ישראל ממצרים, כי בענוותנותו חשב שזה נסיון.

ולא יהיה בקרח ובעדתו (י, ה)

להתרחק מן המחלוקת

מכאן למדו חז"ל (סנהדרין קי.) "כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו", ומאד מאוד צריך להתרחק מן המחלוקת וכמו שכתב השל"ה הקדוש (שער האותיות אות ב ערך בריות אות יד-טז) "נקוט האי כללא, עון המחלוקת קשה מעון עי"ז", לפיכך הוא מתפלא ותמה, מדוע חזינו שאפילו פחות שבפחותים מזרע ישראל יקפוץ לתוך כבשן של אש כדי שלא להשתחוות ולעבוד אלהים אחרים, ואילו בעון המחלוקת אין נוהרים כל כך אע"פ שהוא גרוע וחמור יותר מעון עי"ז.

(אות תתשמ) "יש נדיבות אחר, קל במעשה וגדול בשכר, והוא נדיבות הדיבור, שיגביר לשונו לפייס לעניים, ולשמח למי שהוא דואג ולהשים שלום וכו', **שעל ידי ריבוי הדברים מכניס לאדם ממיתה לחיים**, שהעני ומי שיש לו צער גדול קרוב לאבד עצמו לדעת, ובדברו אליו דברי פיוסים ונחמות מקבל נחמה וחוזר ממחשבתו הרעה אשר חשב. ובדידי הוה עובדא, באדם דאוג מתוך דחקו, שהיתה כוונתו לאבד עצמו לדעת, ויקר מקרה שדיבר עמי מצערו והרביתי עליו בדברי פיוסים ונחמות, ואחר ימים גילה לי את לבו, שאלולי שפגע בי ונחמתיהו בדברים היה בדעתו לאבד עצמו", ואם הוא אמר כן בימיו לפני הרבה דורות, ק"ו לזמנינו אלה שנחלשו הטבעים²⁸ וכל לבב דוי וכל ראש לחולי, ולצערנו הדבר שכיח יותר שיבא אדם

לידי כך, על כן בודאי ראוי לכל אחד שיהיו דברי פיוסים וניחומים שגורים בפיו ולהראות לכולם פנים שוחקות. **ואל** יאמר האדם שדבר זה נאמר רק לגדולי ישראל ואילו לאנשים פשוטים לא ניתן כח זה, כי אין זה נכון כלל, וכך כתב הגאון בעל ה'חפץ חיים' זצ"ל במכתבו (נדפס ב'מכתבי החפץ חיים' מכתב פב) לאחד שטען לפניו ואמר "הלא לא איש מופלג אנכי" ללמד את שכניו תורה ומוסר, והשיב לו "ידע כבודו כי טעות הוא", ועל כל אחד מוטלת החובה לחזק לבות בני ישראל, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, ובמקום שאין איש השתדל להיות איש, "ולא ישים עצמו לעניו לאמר 'מה אני', כי כמו בעיני ממון אם אחד דר בכפר שרובם עניים גדולים אפילו אם יש לו רק מאה זהובים הוא נחשב לעשיר, כן בעיני

עבודת ה' אם אחד דר במקום שנפרץ שם הדת, הם חשובים עניים ביותר וכו', והחיוב מוטל עליו ללמדם תורת ה'". **בענין** זה אמר משל למה הדבר דומה, למלך רם ונישא שביקש לשתות מים חיים, ועל כן ביקש מעבדיו שישאבו לו מים מן הבאר, מיד מיהרו לעשות כן והגישו לפניו לשתות לרוויה, אולם המלך קצף עליהם, כי היה להם לסנן ולנקות את המים בטרם יביאום אליו. לימים פרצה שריפה גדולה בארמון המלוכה, והמלך הורה לכל עבדיו לשאוב מים מן הבאר לכבות את השריפה, היו שם כמה משרתים שהתחילו לסנן את המים, כראות כן המלך התחיל לצעוק עליהם בכעסו, מדוע אינם ממהרים לכבות את הדליקה, המשרתים שמעו את התוכחה וכן תמהו,

שהרי לפני כמה ימים הורה להם להדיא לסנן את המים בטרם יגישום לפניו, ומה נשתנה שעכשיו עליהם להביאם בלא סינון, נענה המלך ואמר "שוטים שבעולם, לצרכי שתיה צריך שיהיו המים נקיים וזכים, אבל בשעה שהבירה דולקת צריך למהר ולכבותה בכל מים שיהיו", וכיוצא בזה נמי בעיני עבודת ה', שבימים כתיקונם היו המגידים ובעלי מוסר חייבים לנפות את דבריהם בעשר כבורות כדי שיהיו מזוקקים שבעתיים, אבל עתה בדור עקבתא דמשיחא שפרצה האש בכרם בית ישראל מוטל על כל אחד ואחד לעשות ככל יכלתו כדי להנמיך את הלהבות ולכבות את האש, ולכן כל מי שנשמת רוח חיים באפו יכול וצריך לזרז אחרים ולקרנם לעבודת הבורא.

פג. בטרם לידת בני בכורי ר' יצחק נ"ו נסעתי מת"א לב"ב אל הגאון בעל ה'חזון איש' זצ"ל כדי לשאול חוות דעתו בדבר מסוים שהתעורר [היתה טירחה גדולה לנסוע לירושלים ולשאול את הבית ישראל, וכן לא היו עתותי ביד, שהרי הייתי מג"ש בשיבת חידה"ר], והשיב לי, שהיום נשתנו הטבעים, ובפרט בלידה ראשונה [ולכן הגם שבגמרא לא נזכר שיש מציאות כזו מ"מ בזמנינו נשתנו הדברים], ואכן בניגוד לדעת הרופאים נולד התינוק בע"ה באופן טבעי בריא ושלם. הזמנתי את החזו"א לשמש כסנדק, והגיע עם אחי ז"ל במונית מב"ב [כנדתי אותו לאכול מזונות או ליטול ידיו וסירב, ואמר שקיבל על עצמו שלא לאכול אצל אחרים, כי יש מקומות שאינו סומך עליהם לאכול שם מפני חשש בכשרות, ואינו רוצה לפרוץ גדר]. ערכתי את הברית בבית חותני הר"ר רבי אברהם דוד ליברמן ז"ל [לא הקפיד על שנתתי סנדקאות לחזו"א כי היה מכבד מאד ת"ח, ואף כלפי היה לו דרך ארץ מחמת שהייתי משמש במשרה תורנית], ומיד אחרי הברית חזר לב"ב עם אחד שהיה לו רכב.

אחרי הלידה הודעתי לה'בית ישראל' זצ"ל ע"י שליח שנוולד לי בן, וכאשר פגש את רבי מיכל ורדיגר ז"ל [אביו של ר' נטע ז"ל, ממתפללי ה'שטיבל' ברחוב הקישון] ביום הברית, אמר לו בשמחה "יודע אתה? אפרים מאכט א ברית".

גם ידידי החסיד רבי שמעלקא ליפשיץ ז"ל כיבד את החזו"א בסנדקאות, כי נולד אצלו תינוק קטן מאד, והמוהל לא רצה לעשות את הברית בזמנה, לכן נכנס לשאול את החזו"א על כך, אך הוא השיב לו נחרצות, שאם הילד בריא חייבים לעשות המילה בזמנו ולא להתחשב במשקל הקטן של התינוק, ואכן הוא שימש כסנדק. כמה פעמים הייתי אצל החזו"א, פעם אחת ביקש ממנו אחד מידידי בארה"ב לזכיר לפניו שמו של חולה, ואכן עשיתי שליחותי וכשאמרתי לו את השם הוציא החזו"א דף ועט ורשם לעצמו את שם החולה ושם אמו כדי להתפלל עליו.

פרשת שופטים

צדק צדק תרדוף (טו, כ)

לא להיות מדאי 'פרום'

אימרא חריפה מתאמרא משמיה דהמגיד מזולאטשוב זי"ע, שצריך לרדוף ולבטל את האנשים העושים עצמם "צו פרום" דהיינו צדיקים יותר מדאי, כי אסור להיות יותר מדאי "פרים", וזהו "צדק צדק" אלו המתחזים לצדיקים גמורים "תרדוף".

← **מסופר** שפעם ראה הגאון בעל החזון איש זצ"ל אחד שמאריך יותר מדאי בקריאת שמע, כשהוא מגזים לדקדק באותיותיה, נענה החזו"א ואמר בהלצה "בגמרא אמרו (ברכות טו:) 'כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה מצונין לו גיהנם', אך הוא מדקדק כל כך עד שמצנן את הגיהנם שיהיה קר כקרח, וממילא יקפא בקור...".

חזר הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א מאי דהוה מרגלא בפומיה דהחסיד המפורסם רבי משה וייס ז"ל [המכונה בפי חסידים ואנשי מעשה "רבי משה בטלן"] לומר, שאינו רוצה שיברכו אותו שיזכה להיות "פרום", כי ידוע פתגם החסידים ש"פרום" ר"ת פיהל ר'שעות ווייניג מ'צוות, וכמו"כ אין נוח לו כאשר מברכים אותו שיהיה "ערליך" כי הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זי"ע אמר שרשעים מתברכים

בלבם ואומרים שהם "ערליכע יודען", כלומר אנשים הגונים וישרים ומשאים ומתנם באמונה ואינם גזלים מאף אחד, אמנם בגדרי הקדושה אינם נזהרים כדבעי למהוי כמרומוז בר"ת של "ערליך" - ע'ין ר'ואה ל'ב ח'ומד, אלא פעם אחת אמר לו הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מוויזניץ זי"ע "קוראים לך 'רבי משה חסיד', יהא רעוא שתזכה באמת להיות חסיד", וברכה זו טובה היא מאד...

ולא תקים לך מצבה אשר שגא
ה' אלקיך (טו, כב)

הגשמיות כאמצעי לרוחניות

בדרך דרש מפרש הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע מקרא קודש זה, על פי שאמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד משנה כא) "התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין", כי העולם הזה הוא הכנה לעולם הבא, ומה שאדם אוכל ושותה הוא כדי להיות בריא וחזק לעבודת השי"ת ולא להנאת עצמו ח"ו, והנה מה שאדם אוכל ומתהנה בעולם הזה נקרא "לך" כמאמר חז"ל (פסחים סח:) "חציו לכם", וזה הרמז "לא תקים לך" אלו תענוגי עולם הזה, "מצבה", פירוש מעמד ומצבה לקיום, רק כל עיקר כוונתו באכילתו ובשתייתו יהיה כדי חיזוק גופו

שיוכל לעבוד את קונו ברחימו ודחילו, ונמצא שהתעסקותו בענינים גשמיים היא לו להכנה לעולם הבא עכדה"ק.

ואם ישאל השואל, הלא איש פשוט אנכי ואיך אוכל לזכות שיהא עיקר אכילתי לשם שמים בלתי לה' לבדו, והתשובה לכך היא, שלכה"פ יברך ברכת הנהנין בכוונה, ובזה יעלה את כל אכילתו לשם ה', וכן נמצא ב'בת עין' (פרשת חקת ד"ה דבר אל) "כאשר בא להנות מאיזה דבר נברא, יברך תחילה כדי שיזכור בהחיות הרוחני אשר בו, ושלא נברא אלא לכבודו שיהיה נעשה בו צורך קדושה, כגון אם הוא דבר מאכל יאכל אותו לצורך גבוה, היינו שעל ידי אכילה זו יתחזק גופו ושכלו לעבודת הבורא ב"ה לתורה ותפלה, וכן בכל דבר הנאה מאיזה דבר נברא, בוודאי יש בו צורך גבוה, וצריכים לכוון בהנאתו להעלותו לקדושה. וכל זה ישים אל לבו בשעת הברכה עובר להנאתו, ולא יסיח דעתו מכל זה כל משך זמן אכילתו והנאתו לכוון בלתי לה' ולא למלאות תאוותו ולמלא כריסו, כדי שלא יבא ח"ו לבחינת (דברים ח, יב) 'פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת'", ולמדנו שהברכה שמברך קודם אכילתו מסוגלת שיאכל כראוי ולשם שמים, ולכן צריך ליזהר לבטאות התיבות בכוונה ולא יזרוק הברכה מפיו, אלא יאמר מילה במילה במתינות כמונה מעות.

באחת משיחותיו של הרה"ח הנגיד רבי אברהם נח קליין ז"ל מארה"ב עם רבו הפני מנחם זצ"ל, שמע מפה קדשו שכסף הוא "מספוא" [-מאכל בהמה], ולא הבין החסיד

מאי קאמר, ורצה לשאול את פיו שיבאר דבריו, אך אדהכי והכי נגזו ארון אלקים וה'פני מנחם' נסתלק בחטף לעולם שכולו טוב ביום ט"ז אדר שנת תשנ"ו לפ"ק, לפיכך סיפר החסיד בהזדמנות מעשה זה לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א, וביקש להבין מה ענין כסף למספוא, וזכה שענה לו באריכות (ראה בספרו הגש"פ 'ליות חן' עמוד קטו). והגה"ח רבי יצחק דוד אלטר שליט"א הגיד, שלפי האמת נראה לו, שהחסיד לא שמע היטב דברי אביו ה'פני מנחם', ומסתברא שאמר "געלט איז מיסט" דהיינו זבל, או משהו כיצא בו, אך מכל מקום יש לנו בקבלה, שאם חסיד שומע דבר מרבו עליו ללמוד מזה מוסר השכל אע"פ שטעה ולא שמע כהוגן, כי סיבבו מן השמים שישמע כן מפי הצדיק כדי להתעורר בעבודת ה', לפיכך ביאר הקשר בין "מספוא" לכסף, כי מספוא הוא תשמיש דתשמיש של האדם, שהרי הבעלי חיים משמשים את האדם, והמספוא מאכלו של הבהמה, ובזה התכוון לומר, שאל יטעה האדם לחשוב שהכסף הוא תשמיש של האדם, כי זה אינו, רק הכסף תשמיש של הגוף בלבד, והגוף משמש את הנשמה שהיא תכלית ועיקר האדם, וחייבים להשריש ידיעה זו בלב, שכשם שאין חשיבות במספוא מחמת עצמו כי אם במה שע"ז יכול האדם להשתמש בהמתו, כך גם אין חשיבות לכסף ועשירות רק אם משתמש בו לצרכי הנשמה, ושפתים ישק.

וכן כתב ה'שפת אמת' (פרשת עקב שנת תרנ"ב) שיש באדם מוח לב וכבד, המוח היא הנשמה שעיקר חיות הנפש של האדם תלויה בו, אח"כ יש את הלב המחיה את הגוף, ואילו הכבד מעכל את המזון ומפריד את הפסולת מן האוכל, וזו המדרגה

אין הדבר כן, אלא יתחיל מיד ללמוד ולהרבות בתורה ובמצוות.

ואמרת שמאויבי תחכמני, שהרי ראה ראינו אצל הגרמנים הרשעים ימש"ו שלקחו לעבודה גם משומדים בני משומדים כמה דורות, מאחר שמגזע היהודים המה, כי הם רצו להרוג את כל הגזע של כלל ישראל היל"ת, ה' ינקום דמם (ראה לעיל לפרשת בא עמוד קלח), וא"כ במדה טובה שהיא מרובה בודאי יש לכל אחד קשר ושייכות להקדושה, וכעין דברי הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע שאמר פעם לתלמידיו, דגבי שבת כתיב (שמות לא, יז) "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם", ואיך יהיה לאיש הפשוט שבישראל ברית ואות בינו לבין בורא כל עולמים, אך אם לגבי העונש דכתיב (שם פסוק יד) "מחללה מות יומת" שוים קטן כגדול, ואף יהודי פשוט ביותר אשר יחלל ח"ו את השבת בעדים והתראה יהא חייב סקילה, אם כן כמו שיש לו חלק בעונש יש לו חלק גם ב"ישמחו במלכותך" ולאות בינו לבין הקב"ה, דלא יתכן שהעונש יתחייב ואילו מן האורות היורדים בקדושת השב"ק לא יזכה להתענג ולהינות, והכי נמי יכול כל אחד ואחד לקבל שפע קודש מאורות השב"ק.

והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' (ט, כה)

להשתנות כבריה חדשה

דברים נפלאים כתב ה'שפת אמת' (לפורים שנת תרנ"ב) שגם בשמים

ממעל קוראים את המגילה וכל הפמליא של מעלה באים לשמוע את הקריאה, והא לך לשון קדשו "נזכרים למעלה ונעשים למטה, דכתיב (ט, יז) 'ונח בארבעה עשר וגו' ועשה אותו יום משתה ושמחה', וכך כתוב בשושן (פסוק יח) 'ועשה אותו יום משתה ושמחה', דהוה ליה למימר 'ועשו אותו', רק **דקאי על הקב"ה שעשה אותו יום משתה ושמחה**, שהיה שמחה לפניו במרום שניצולו בני ישראל מאותה הגזירה, ואח"כ כשנתבטל ע"י תשובתם ונהפך לטובה עשה אותו יום משתה ושמחה, כמ"ש חז"ל (פסחים קיט.) 'למנצח למי שנוצחין אותו ושמח'. ואלה הימים כמו שמתפרסם בו הנס למטה כך למעלה בשמים נזכרים הנפלאות, וכהנים בעבודתן גם למעלה כולם באין לשמוע מקרא מגילה."

ובחמשך דבריו מוסיף וכותב מהי עבודת האדם בימים אלה, דבאמת שמחת בני ישראל בימי מרדכי ואסתר היה על שלא השמידו אותם וממילא נשאר מי שיודה וישבח לכבודו ית"ש, שאין מי שיודע להעיד עליו בעוה"ז רק בני ישראל, כמו שנאמר (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", וגם בעת הגזירה "היה כל צערן של בני ישראל על זה וכו', כי כך דרך כל איש ישראל, אפילו שאינו עובד ה' כראוי מכח טרדות העולם, מ"מ כשבא העת להסתלק מן העולם וזוכר אחריתו, שם כל מגמתו לעבודת הבורא ית"ש למסור הנפש אליו, וכיון שהיתה הגזירה להשמידם עמדו על נפשם והיו

מצטערין על כבוד שמו ית' יותר מעל ימי חייהם בעוה"ז, ולא עוד שאפילו רשעתו של המן הרשע היה גם כן עיקר רצונו בהשמדת בני ישראל כדי להשכיח שמו ית' מן העולם ח"ו, וכשעשה לנו הקב"ה נסים וניצולו מן הגזירה נעשו כקטן שנולד, וקיבלו עליהם עול מלכותו ית' מחדש."

וזה שנאמר (ח, טז) "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", ודרשו חז"ל (מגילה טז:) "אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפלין", הגם שכבר היה להם כל זאת גם לפני הנס של פורים, רק שנעשו אצלם בהויה חדשה, ולכן נתקן "מזמור שיר חנוכת הבית" על זה, וזה הנס היה כמו חינוך לבית שני שהתחיל אחר כך. אמור מעתה, שעבודת האדם בימים אלו להתחדש וליהפך לבריה חדשה, והזמן גרמא להסיח מכל העבר שנכשל בהם בחטאים ועוונות ופשעים ולהתחיל נייר חלק, ומעתה יקבל על עצמו עול תורה ומצוות בלב שלם.

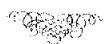

ארורה זרש אשת מפחיד (מתוך הפיוט 'שושנת יעקב')

מילי דבדיחותא

שמעתי מיהודי מב"ב ושם משפחתו טוב [שמו הפרטי שכחת], שפעם ניגש אל ה'חזון איש' זצ"ל ביומי דפוריא, ושאלו על מה שאומרים "ארורה זרש אשת מפחיד", הלא המן היה בעלה של זרש ולא "מפחיד", הבין

החזו"א שברצונו לתרץ את קושייתו, ע"כ רימז לו שיאמר מה שיש בידו להגיד, נענה הלה, דאף אחר שהרגו את המן ונישאה זרש בזיוו"ש ל'מפחיד', אף אז "ארורה זרש", נענה החזו"א ואמר "דאס איז א רעכטיגע פורים תורה..."

וגם חרבונה זכור לטוב (מתוך הפיוט 'שושנת יעקב')

כיצד להתלבש בנשמת אליהו הנביא זל"ט

בספרי מקובלים (חמדת הימים' לפורים פ"ג) כתבו, ד'חרבונה' עולה בגימטריא כמנין 'אליהו פינחס' [חרבונה עולה 271, ו'אליהו פינחס' עולה 260, וצ"ל דע"י הוספות 10 האותיות של 'אליהו ופינחס' עם הכולל יעלה המספר ל-271], ולבאר בדרך רמז השייכות בין אלו כתב ה'דגל מחנה אפרים' (דרוש לפורים) דהנה על אליהו הנביא אומרים (זמירות למוצש"ק) "איש פקיד על כל בשורות טובות", ופרשוהו מלשון (כתובות ה:) "דם מיפקד פקיד", כלומר שכל הבשורות טובות כנוסים בו, ולכן "כל מי שמבשר בשורה טובה נתלבש בו [נשמת] אליהו זכור לטוב", ואילו בחינת פינחס היא לקנא קנאת ה' צבאות, וההולך בדרכיו זוכה להתלבש בנשמתו ובכוחו, והכא עשה חרבונה שתי פעולות אלו בבת אחת, כי ע"י שאמר (אסתר ז, ט) "גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי וגו' עומד בבית המן גבוה חמשים אמה, ויאמר המלך תלהו עליו", ובהא קינא קנאת ה'

הליכות והנהגות

- א. בראשונים יש שתי דעות בנוסח הברכה "המכין מצעדי גבר" אם לומר "המכין" בלשון הוה או "אשר הכין מצעדי גבר" בלשון עבר, ובשו"ע (או"ח סימן מו ס"א) פסק לומר "המכין מצעדי גבר", ובמג"א (סק"ג) מציין "ובאגודה כתוב 'אשר הכין', וכן נוהגין", אמנם מנהגינו לומר "המכין מצעדי גבר" (עי' פמ"ג א"א סק"ג), ואני מכוון בכל יום ויום בעת אמירת "המכין מצעדי גבר" להודות להשי"ת על שאני יכול ללכת בכוחות עצמי, ואף בשנות זקנה ושיבה אינני זקוק למקל וסעד לתומכי, וכדי לצאת דעת בעל האגודה הנני מוסיף ואומר שוב "אשר הכין מצעדי גבר" בלא שם ומלכות, כדי לתת הודאה על העבר וההווה, וכמו כן הננו מכוון לבקשה על העתיד קכא.
- ב. זירז שיאמרו 'יהי כבוד' בכוונה, כי ישנם שם י"ח שם הוי"ה כנגד י"ח
- ברכות של שמונה עשרה, ועוד י"ה" כנגד ברכת ולמלשינים, וסודותיו עמוקים. וכן בברכת יוצר בתפילת שחרית בשב"ק יש לומר הפיוט 'לא-ל אשר שבת' בכוונה, כי כתב הרמ"א (או"ח סימן רפא ס"א) "ונוהגים להרבות בזמירות של שבת כל מקום לפי מנהגו, ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו מלבד אם לא אמר לא-ל אשר שבת וכו' מחזירין אותו" [ומ"מ ביאר המג"א ועוד פוסקים (עי"ש במשנ"ב סק"ג) שאם שכח אין לחזור לברכת יוצר, רק לאחר שמונה-עשרה יחזור לומר פיוט זה], ומכאן שיש לזה חשיבות מיוחדת [וידוע פירושו של הרה"ק מאפטא זי"ע על מה שאומרים "יום השביעי משבח ואומר וכו', לפיכך יפארו", והדברים עתיקים].
- ג. בקריאת שמע דקדק באותיותיה ואמרה בנעימה ובמתינות, ואת כל הפרשיות אמר בקול זולת פסוק 'השמרו לכם' והמשך הקללות אמר בשקט,

והגיד שכך ראה מעשה רב אצל הגה"צ בעל ה'ארץ צבי' מקוז'גלוב זצ"ל הי"ד שנהג כן (ראה לעיל בהקדמה לספר זה). ד. הוכיח בדרכי נועם את אלו שמדלגים על אמירת תחנון ותולים עצמם באילן גדול, שהיום יומא דהילולא של צדיק פלוני והיום של צדיק אלמוני, כי אין זו סיבה מספקת לזלזל באמירת תחנון. וסיפר, שה'בית ישראל' זצ"ל היה מגיע מדי שנה בשנה בכ"ג אדר לשיבת 'חידושי הרי"ם' לרגל היא"צ של הרי"ם, ואז נתן 'פרנס היום' לשיבה, שנה אחת בהיותו ב'כפר שמריהו' התפלל בביתו והגיע לשיבה כאשר הבחורים עמדו כאמצע תפילת שמו"ע של שחרית, נעמד הרבי בפתח ביהמ"ד והקשיב לברכות חזרת הש"ץ, ויהי כאשר סיים שמו"ע פתח הש"ץ ואמר 'קדיש' לרגל היא"צ. לאחר התפלה שאל הרבי מדוע לא אמרו תחנון, הוא מוטיב לה והוא מפרק לה, אולי בישיבת חידושי הרי"ם שנקראת על שמו א"צ לומר תחנון ביומא דהילולא דיליה. והיה אומר, דמהא שמעינן תרתי, חדא דלא הוי ניהא ליה לרבי שאין אומרים תחנון ביום היא"צ של צדיקים [הגם שבפולין לא אמרו תחנון ביא"צ של השפ"א], ועוד שלא עלה על דעתו שלא לומר תחנון בשבעת ימי המילואים.

על המנהג שלא לומר תחנון בשבוע של ספירת "הוד", סיפר ששמע לראשונה ממנהג זה מהר"ר יהושע פישביץ ז"ל, וכאשר שאל אותו מקור לדבר, השיב לו, שגם הוא היה תמה על כך, ולפני שנים רבות התפלל בשטיבלאך 'מאה שערים' עם רבי משה בלוי ז"ל, ושם שמע לראשונה שלא אומרים תחנון ב"הוד וואך" [-שבוע של הוד], וסיפר, שכאשר אמרו "הודוואך" לא קלט מאי קאמרי רבנן... עד שהסבירו לו הכוונה "הוד וואך" השבוע של הוד.

מספרים, שה'בית ישראל' הגיע פעם לבקר את החזן איש' והתפלל בביתו מנחה גדולה^{כב}, ולכן ניגש ר' זלמן ינקלביץ ז"ל לפני התיבה (כי היה מקורב גם אצל החזן א), ומיד אחר תפילת שמו"ע אמר קדיש כמנהג גור, ואעפ"כ אמר החזן א נפילת אפים ביחידות. אחר התפילה הוכיחו ה'בית ישראל', כי רצה לומר פעם תחנון במנחה.

ה. היה נזהר שימלאו כוס של ברכה אך לא ישפך מעל גדותיו, ואמר בשם ה'אמרי אמת' זצ"ל שהוכיח, דממה שאמרו (רמ"א או"ח סימן רצו ס"א) שצריך לשפוך בכוס של הבדלה משמע שבשאר כוס של ברכה א"צ למלאות כל כך, ואף יש בזה משום 'בל תשחית'.

קכב. גם לפני שהתעטר בכתר האדמו"רות הגיע פעם ה'בית ישראל' לבקר, וטרם בואו אמרו לו בני ביתו שהוא בנו של הרבי מגור, ביציאתו אמר החזן א לסובביו "הוא בנו של רבי ער איז אליינס..."

קכא. שמעתי מה'פני מנחם' זצ"ל, שבשמחת הבר-מצוה שלו ראה ה'אמרי אמת' זצ"ל יהודי מבוגר, ואמר לו די האסט געשענקטע יאהרען - הנותן בעין יפה נותן, כשכוונתו לומר, דהנה ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, ואם זכה ליותר מזה בודאי קיבלם במתנה מן השמים, והנותן מתנה בעין יפה נותן, וזוהי רצה לברכו, שהקב"ה יתן לו בריאות וכל טוב בעין יפה.